

A m. kir. Kúria legújabb gyakorlata köteléki és nőtartási perekben (anyagí jog). *Dr. Westermayer Vidor*, a m. kir. Kúria ny. tanácselnöke előszavával. Irta és összeállította: *Dr. Hajnal Henrik* budapesti ügyvéd, Budapest 1936.

A mű három évi alapos munka eredménye. Szerző áttanulmányozta a Kúria utolsó tíz évi gyakorlatát házasság érvénytelenítési, bontási és nőtartási perekben, időrendben közli az első részben az érvénytelenítési, a második részben a bontási, a harmadik részben pedig a nőtartási perekben hozott összes kúriai határozatokat a tényállás és a jogi döntés rövid összefoglalásával, ami által lehetővé teszi, hogy az olvasó néhány száz oldalon a Kúria köteléki és nőtartási perekben folytatott teljes tíz évi gyakorlatát megismerje. Az egyes részek előtt lévő tudnivalók és ezzel kapcsolatban a részletes betűrendes tárgymutató alkotják a mű rendszerét. Ezek a néhány oldalas tudnivalók felfedik nemcsak a Kúria ítéleteiben megnyilvánuló jogi dogmatikus rendszert, hanem azt az erkölcsi, társadalmi értékelést, világfelfogást, azt az életszemléletet, mely a Kúria eseti ítélezését szerves egésszé köti össze. A rövid összefoglalás keretén belül mindenütt utalás történik a tárgymutató idevonatkozó címszóra, melynek segítségével az olvasó a kérdés teljes döntvényanyagát megtalálhatja. Szerző azonban nemcsak kitűnő és hasznos jogdogmatikai összefoglalást ad, hanem tekintettel van a döntés alapjául szolgáló tényállásokban megnyilatkozó, társadalmi, erkölcsi életünkre vonatkozó adatoknak, úgy hogy a könyvet nemcsak a jogász, hanem a társadalomtudós, a moralista is érdeklődéssel forgathatja. Szerző nemcsak értékes jogi összeállítást adott a jelenkor elméleti és gyakorlati jogásza számára, hanem emberi dokumentumot a jelenkornak a házasságra vonatkozó erkölcsi és társadalmi felfogásáról az utókor számára.

Az is emeli a könyv használhatóságát, hogy a szerző teljesen azonosítja magát a Kúria gyakorlatában megnyilatkozó rendszerrel és így a kritikai megjegyzések a rendszer tisztázását el nem homályosítják. Az esetleges kritika már a jogirodalom dolga. Emelné a könyv áttekinthetőségét, ha a határozatok az időrenden belül bizonyos jogi rendszer szerint sorakoznának, bár a kitűnő tárgymutató révén ez a rendszer bizonyos mértékben pótlást talál, mégis mindig a könyv végén lévő tárgymutatót forgatni, kissé nehézkes.

Szerző azt mondja, hogy jogászaink azt állítanák, hogy a Kúria gyakorlata bizonytalan. Én ilyen véleményt nem tapasztaltam. A jogászközönség felismeri és méltányolja a Kúria gyakorlatában kialakult rendszert és csak tisztelettel viseltethet legfelsőbb bíróságunk bírának ama törekvése iránt, hogy nem elégednek meg az eseti döntés igazságosságával, hanem az eseti döntések mögé egységes rendszert akarnak vinni és így életet,

gazdag tartalmat akarnak önteni a házassági törvényünknek a dolog természeténél fogva keretszakaszaiba, mert hiszen a bontási perekben a házassági törvény csak az általános irányelvet jelölheti meg, mert sehol sincs annyira szükség az egyes ügynek bírói egyénítésére, mint a bontási perekben. Az természetes, hogy ilyen nagyfotosságú kérdésben, mint a házassági köteleességek és a házasság felbontásának kérdése, ahol a vélemények végső fokon az egyéni világnézettel függnek össze, épen a Kúria felépített rendszere folytán egyes kérdésekben pro és kontra irodalmi viták merülnek fel. Ez a körülmény csak örvendetes, mert azt mutatja, hogy korunk jogászai nem állnak közömbösen a kor társadalmi és erkölcsi problémáival szemben.

Nincs itt hely ahhoz, hogy a Kúria egész rendszerére észrevételeimet részletesen megtegyem, de mivel e sorok írója a Kúria felépített rendszerét két, nézetem szerint legfontosabb alap gondolatában osztja, néhány pontra itt kitérek, melyek épen a Kúria ítélkezésének alap gondolatával ellentétben állanak. Az egyik alap gondolat, melyet helyesnek tartok, hogy a házasság, mint fontos társadalmi intézmény, nem áll a felek rendelkezése alatt, épenúgy, mint szerződésileg nem változtathatják meg a felek a házasság tartalmát tevő lényeges házastársi kötelezettségeket, úgy a házasság felbontása sem áll a felek akarathatározása alatt. Vagyis a felek megegyezése még nem elég a házasság felbontásához. A könnyű válás, a könnyelmű házasságkötést mozditja elő, ami pedig a léha házasságkötések folytán a házasságot, mint társadalmi intézményt, teszi beteggé. Házassági törvényünk is vétkességet és a relativ bontóokoknál még feldultságot is kíván meg a házasság felbontásához.

A másik helyes alap gondolat, mely a Kúriának a hűtlen elhagyással és a különélés jogosságával kapcsolatban kifejlesztett rendszerével függ össze, hogy lehetőleg olyan névleges házasságok, hol a felek tényleg különélnek, ne legyenek. Magában helyesek azok az elvi jelentőségű határozatok, melyek a feleket lehetőleg az életközösség újbóli felvételére igyekeznek szorítani. De ennek az elvnek logikus folyománya az, hogy ott, hol a tartós különélés már minden testi, lelki kapcsolatot megszüntetett, hol a házasság többé társadalmi, erkölcsi hivatást be nem tölthet, a házasságot fel kell bontani. Helyes az a gyakorlat, hogy amennyiben a hűtlen elhagyást a H. T. 80. §. a) pontja alapján érvényesítik, egy szeszélyből történt, rövid ideig tartó, esetleg bizonyos okkal bíró elhagyást még nem tekintenek, súlyos köteleességszegésnek és főleg a házasságot olyan feldultnak, hogy ez alapon relativ bontó ok folytán a házasság felbontható lenne. Viszont lehetnek komoly, évekig tartó különélések, melyből soha egészséges együttélés nem lesz és ahol igenis a hűtlen elhagyás a súlyos házastársi köteleességszegést és a tartós különélés magában, a feldultságot megállapítja.

Méltánytalannak tartom a vétlen félre nézve azt a gyakorlatot, mely szerint a H. T. 77. §. a) pontjában foglalt bontóok érvényesítéséhez szükséges bírói visszahívás által minden előbbi bontó ok megbocsájtottnak tekintendő. A Kúria több ítéletében helyesen kimondja, hogy az eredménytelen békitő közlekedés meg nem megbocsájtás, úgy következetesen itt is csak azt lehet mondani, hogy *a bírói felhívás kérése csak akkor megbocsájtás, ha eredményre vezet*, a vétlen fél abban a reményben akar megbocsájtani, hogy a házassági együttélést a vétkes fél felveszi, de a vétlen fél eredménytelen, jóindulatú lépésének a vétkes fél javára megbocsájtást vélelmezni, csak arra jó, hogy a vétlen felet meggondolásra készítse és a házasságnak mindjárt a H. T. 80. §. a) pontja alapján való felbontásának szorgalmazására szorítsa.

Helyesen mondja ki több esetben a Kúria, hogy a tűrés egy ideig még nem megbocsájtás és a körülmények szerint az elhálás és az együttlakás sem mindig megbocsájtás. Általában óvatosnak kell lenni a hallgatólagos megbocsájtás vélelmezésénél, mert ez csak a vétlen jóindulatú felet szolgáltatja ki a ravasz, vétkes rosszhiszemű fél fondorkodásának. A megbocsájtás lelki folyamat, amit kikényszeríteni nem lehet. Mindig azt kell vizsgálni, hogy a hallgatólagos megbocsájtás alapjául vett külső tények rejtenek-e magukban lelki megbékélést is. Egyszeri elhálásnak az érzékiségre való hatással való előidézése sokszor a vétkes félnek tervezett ravasz fondorlatos lépése a szerelmileg jobban érdekelt vétlen féllal szemben a „hallgatólagos megbocsájtás”-nak kikényszerítésére. Ezért helytelenítem a megbocsájtási köteleesség kifejezést. Valakit lehet az életközösség felvételére kötelezni, de megbocsájtás csak önkéntes lehet, az ki nem kényszeríthető.

A Kúria azzal a gyakorlattal, mely szerint a H. T. 80. §-ában foglalt relatív bontóokoknál a vétkekesség eldöntése után a vétkekesség kérdését a feldultság vizsgálatánál újból felveti már más alkalommal részletesebben foglalkoztam.

A viszontvétkekességi kérelemmel kapcsolatos 879—881. számú elvi határozatok a Kúria azt a dicséretes törekvését mutatják, hogy formai okokból lehetőleg nem akarják az anyagi igazság érvényesítését korlátozni.

Meg kell még említenem szerzőnek azt a nézetét, hogy a férj különélése súlyosabban bírálendő el, mert rendszerint más köteleességszegéssel, így a tartás elmulasztásával kapcsolatos. Ezzel szemben utalok arra, hogy a nő különélése viszont rendszerint a gyermekek, a háztartás elhanyagolásával és a kölcsönös támogatás és segítség kötelezettségének megszegésével is jár. A tartós különélés mindig egyuttal egyéb súlyos köteleességszegés előidézője. Amennyire hangsúlyoztam a nőnek különös védelmét a házasságon kívüli viszonyban, annyira meg vagyok

győződve arról, hogy a nő a mai helyzete, felvilágosultsága mellett, a házasságban gyengébb félnek nem tekinthető és erősebb védelemre nem szorul.

Talán minden házassági bíraskodásnak az lehet a rövid alapelve, hogy ne bontsunk fel könnyelműen olyan házasságot, mely még társadalmi, erkölcsi hivatást tud majd átmeneti zavarok után betölteni, viszont felbontandó minden olyan házasság, mely a körülmények szerint többé nem érték sem a társadalomra, sem a családtagokra nézve, sőt ahol a szülők együttlákása és érintkezése csak az ártatlan gyermekeket meríti el az erkölcsi fertőben, amit a felbomlott, rothadó, de alakilag fennálló házasság okoz.

Szerző három évi munkája nem veszett kárba, az eredmény hasznos, dicséretes. Kívánatos lenne a magánjogunk többi részére vonatkozó gyakorlatnak is ilyen részletes, kimerítő, rendszeres, összefüggő feldolgozása.

Ifj. dr. Szigeti László.